

©Pablo Tosco/Oxfam Intermón

CONTRA VENT I MAREA

ESPANYA JA NO POT POSAR DE MÉS EXCUSES
A LA LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC

OXFAM
Intermón

ÍNDEX

1 INTRODUCCIÓ [\[03\]](#)

2 CANVI CLIMÀTIC, POBRESA I DESIGUALTAT [\[04\]](#)

3 BURKINA FASO: UN PAÍS DE SAHEL MOLT VULNERABLE AL CANVI CLIMÀTIC [\[07\]](#)

[El canvi climàtic a Burkina Faso \[09\]](#)

4 LA COMUNITAT INTERNACIONAL, ESPANYA I LA LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC [\[11\]](#)

5 LA CONSTRUCCIÓ DE RESILIÈNCIA, UNA ARMA IMPRESINDIBLE PER FER FRONT AL CANVI CLIMÀTIC [\[14\]](#)

6 PETICIÓ PER A ESPANYA: REDUCCIÓ D'EMISSIONS I FINANÇAMENT PER A L'ADAPTACIÓ [\[18\]](#)

NOTES [\[21\]](#)

El nombre de desastres relacionats amb el clima s'ha triplicat en les últimes tres dècades¹. Aquesta és una de les tantes evidències de l'increment del risc associat al canvi climàtic que enfronta la humanitat.

El problema del canvi climàtic fa referència al procés d'escalfament que experimenta el planeta en els últims segles degut principalment a un augment de les concentracions de gasos d'efecte hivernacle (GEH) i els seus efectes i riscos potencials per al planeta en si mateix i, sobretot, per a les persones que hi habitem.

Segons Oxfam l'arrel del problema del canvi climàtic rau en el model energètic emprat, basat en l'ús dominant de combustibles fòssils emissors de diòxid de carboni (CO₂); el principal dels GEH.² L'excés de CO₂ fa que augmentin les temperatures globals³.

Existeix ja un consens internacional que hi ha evitar com sigui que l'augment de la temperatura de la terra per a finals d'aquest segle superi els 2°C en comparació amb els nivells preindustrials. Oxfam juntament amb altres organitzacions demanda no sobrepassar el lílindar dels 1,5 ° C graus. La comunitat científica alerta sobre l'augment de la probabilitat d'impactes greus, generalitzats i irreversibles si no es prenen les mesures necessàries per revertir la tendència d'escalfament que ha experimentat el nostre planeta, i especialment quan és previsible que la temperatura s'incrementi fins a en 3 ° C si continuem per aquest camí.⁴

Encara que en els últims decennis l'escalfament global ha causat impactes "en els sistemes naturals i humans en tots els continents i oceans"⁵, el risc⁶ davant el canvi climàtic no ho pateixen (ni és responsabilitat) de totes les persones per igual.

D'acord amb l'Índex de Risc Climàtic 2016, dels deu països més afectats per fenòmens meteorològics extrems ocorreguts entre 1994-2014, nou d'ells són països d'ingrés per càpita baix o mitjà baix. L'altre país pertany al grup de països de renda per càpita mitjà alt (Tailàndia)⁷. El canvi climàtic està indissolublement unit a la desigualtat econòmica que caracteritza el nostre temps: es tracta d'una crisi impulsada per les emissions de GEH generades

per l'estil de vida de les persones més riques, però que afecta fonamentalment a les persones més empobrides⁸. Segons estimacions d'Oxfam, fins ara, la major part dels principals emissors de CO₂ formen part del 10% més ric de la població mundial i viuen en països rics de l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmics).⁹ Cal assenyalar que fins i tot les emissions de CO₂ generades per l'estil de vida dels centenars de milions de persones més empobrides en països emergents que són importants emissors (com la Xina, Índia, Brasil i Sud-àfrica) segueixen sent considerablement inferiors a les de les persones més empobrides dels països de l'OCDE¹⁰.

Només hi ha una manera de neutralitzar aquest desequilibri: la reducció urgent de les emissions de GEH dels països desenvolupats i l'augment significatiu del finançament per ajudar els països en desenvolupament a afrontar els seus impactes¹¹. Espanya, en el conjunt dels països desenvolupats, no pot seguir amb la sorprenent indiferència que ha mostrat fins ara en aquest assumpte.

La situació a la qual s'enfronten les persones empobrides, que a més són les més vulnerables i amenaçades pel canvi climàtic, exigeix una resposta ràpida i contundent per part dels països rics per aconseguir que siguin més resilents davant d'un problema on la principal responsabilitat la tenen altres.

Aquest document vincula el canvi climàtic amb la pobresa i la desigualtat. A més, destaca i valora els compromisos més recents de la comunitat internacional i Espanya en la lluita contra el canvi climàtic, i descriu la vulnerabilitat davant el canvi climàtic que caracteritza un país pobre com Burkina Faso. A més, planteja una petició al recentment nomenat govern espanyol perquè contribueixi amb una part justa a la lluita contra el canvi climàtic

2 CANVI CLIMÀTIC, POBRESA I DESIGUALTAT

©Pablo Tosco/Oxfam Intermón

En les últimes dècades alguns fenòmens climàtics s'han traduït en veritables tragèdies humanes. D'acord amb l'Índex de Risc Climàtic Global 2016, entre 1994 i 2014 més de 525.000 persones van morir com a conseqüència directa d'aproximadament 15.000 esdeveniments meteorològics extrems.¹² I els pronòstics no són molt tranquil·litzadors.

El canvi climàtic pot provocar, entre d'altres fenòmens, l'augment de la freqüència i intensitat de les catàstrofes naturals i els fenòmens climàtics extrems, com són les sequeres, les inundacions i els huracans, l'elevació del nivell del mar i contaminació o salinització de l'aigua i les terres aptes per a l'agricultura, canvis en els patrons de les pluges amb la consegüent reducció de la producció agrícola en zones que ja són fràgils, i un deteriorament més important de la disponibilitat i qualitat de l'aigua a les regions àrides i semiàrides¹³. Des de la perspectiva més humana de l'assumpte, aquests fenòmens poden traduir-se en pèrdua de mitjans de vida, reduccions en els rendiments de cultius de subsistència, destrucció de llars, inseguretat alimentària i malnutrició¹⁴, i en circumstàncies extremes, la mort i el desplaçament de persones, entre altres greus conseqüències.

D'acord amb dades aportades per l'Observatori de Desplaçament Intern 2015 (IDMC per les sigles en anglès), des de 2008 fins a 2014, 22,5 milions de persones de mitjana per any han estat desplaçades de les seves llars per conseqüències provocades per desastres naturals relacionats amb el canvi climàtic. És a dir, una mitjana de 62.000 persones per dia deixant enrere les seves llars a causa de catàstrofes climàtiques¹⁵.

Alguns pronòstics indiquen que el 2050 hi haurà 24 milions més de nens i nenes amb malnutrició com a conseqüència del canvi climàtic. I la majoria d'ells viuran a l'Àfrica Subsahariana que aleshores, podria albergar

l'esgarriosa xifra de 52 milions de nens i nenes amb malnutrició¹⁷.

Encara que l'escalfament global és un fenomen generalitzat, el risc al canvi climàtic el pateixen desproporcionadament les persones més empobrides del món que al seu torn són els que menys responsabilitat tenen en la generació del problema¹⁸.

A Oxfam hem estimat que la meitat més pobra de la població mundial - aproximadament 3.600 milions de persones - només genera al voltant del 10% del total de les emissions mundials de CO2 atribuïdes al consum individual, i no obstant això viuen majoritàriament en els països més vulnerables al canvi climàtic¹⁹. En canvi, aproximadament el 50% d'aquestes emissions pot atribuir-se al 10% més ric de la població mundial, la petjada de carboni²⁰ mitjana és fins a onze vegades superior a la de la meitat més pobra de la població, i 60 vegades superior a la del 10% més pobre²¹.

La vulnerabilitat²² l'exposició²³ i les amenaces²⁴, i el consegüent major impacte davant el canvi climàtic, s'intensifiquen per la pobresa, l'escassetat de recursos per afrontar-el que la pròpia pobresa suposa, i les desigualtats en totes les seves manifestacions²⁵. No és casual que, segons l'Índex de Vulnerabilitat al Canvi Climàtic 2015, set dels deu països més vulnerables al canvi climàtic es trobin a l'Àfrica²⁶; la regió del món amb major quantitat de persones vivint en la pobresa extrema²⁷.

Fins i tot dins dels països més empobrits són les dones, així com altres grups discriminats a causa de la raça o la pertinença a determinats territoris (entre d'altres

factors de discriminació social), els que pateixen encara amb més intensitat les conseqüències de l'escalfament global²⁸. En el cas de les dones empobrides, el canvi climàtic s'acarnissa en les seves múltiples vulnerabilitats i incrementa les tasques de cura de les seves famílies afectades²⁹. Al fil d'això, l'ex directora executiva d'ONU Dones, Michel Bachelet, declarava en 2014 que en societats desiguals "les dones i els nens són 14 vegades més vulnerables que els homes en casos de desastres naturals relacionats amb el canvi climàtic com ara les inundacions i sequeres"^{30,31}.

A més, les persones més vulnerables, i especialment les dones, no tenen ni la veu ni el pes polític per exigir mesures a governs, a empreses privades o a la comunitat internacional perquè es redueixi l'impacte del canvi climàtic en les seves vides. L'exclusió política de les persones més empobrides implica en aquest cas una injustícia per partida doble: la de no poder fer valer els seus drets i la de no poder protegir-se davant un problema on la responsabilitat principal la tenen altres.

Des d'Oxfam hem denunciat que certes elits (com aquelles que representen a determinats sectors econòmics molt pròspers) usen el seu major i excessiu poder d'influència per bloquejar polítiques, normes o marcs regulatoris fonamentals per a la lluita contra la desigualtat, pobresa i exclusió o per incidir en el seu disseny d'acord als seus interessos i agendes, i en contra de l'interès general. D'aquí, per exemple, que les empreses amb interessos en el sector dels

Al mateix temps, les tragèdies associades al canvi climàtic, que s'experimenten en major mesura als països empobrits que als països rics, generen pèrdues significatives de vides humanes, recursos i com a conseqüència més pobresa i vulnerabilitat: un dolorós cercle viciós per als que hi estan atrapats.

Fati Marmoussa

26 anys, Tafo, de la commune de Tougouri

“ Hi va haver un moment en què ja no podia alimentar els meus fills. No tenia res més. ”

combustibles fòssils inverteixin ingents quantitats de recursos en activitats de lobby per influir en processos de presa de decisions en governs i instàncies com la Unió Europea (UE). Amb això, pretenen capturar o bloquejar mesures i polítiques que són vitals per avançar, amb la urgència que requereix el cas, cap a un món mediambientalment sostenible . Referent a això, a Oxfam assenyalàvem en 2015 que "el sector dels combustibles fòssils ha revelat que inverteix 44 milions d'euros anuals per dur a terme activitats de lobby dirigides a la UE a Brussel·les". Una xifra equivalent a aproximadament 120.000 euros al dia. Un exemple entre molts de com els més poderosos dicten les regles de joc, reforcen desigualtats i posen en perill a les comunitats més vulnerables del planeta.

3 BURKINA FASO: UN PAÍS DE SAHEL MOLT VULNERABLE AL CANVI CLIMÀTIC

©Pablo Tosco/Oxfam Internón

“ Al Sahel, els efectes combinats del canvi climàtic, la pobresa extrema, el ràpid creixement demogràfic i un pertorbador augment de la violència i la inseguretat posen en perill la vida, els béns i les perspectives futures d'algunes de les comunitats més vulnerables del món. ”

Toby Lanzer

Coordinador Regional Humanitari pel Sahel, OCHA
(Oficina de la de l'Organització de les Nacions Unides per a la Coordinació d'Assumptes Humanitaris).

A la Franja del Sahel (a l'Àfrica de l'Oest) -o "cinturó de la fam" com també se l'anomena³⁵ -, tempestes perfectes generades pel canvi climàtic i la interacció entre aquest fenomen, la pobresa extrema generalitzada i la violència, expliquen en gran mesura les recurrents crisis alimentàries i humanitàries.

OCHA estima que, en aquesta regió d'Àfrica, al voltant de 23,5 milions de persones - gairebé una de cada sis - no tenen prou per menjar. L'organització també indica que uns 5,9 milions de menors de cinc anys pateixen de malnutrició aguda global. A més, al desembre de 2015, més de 4,5 milions de persones havien estat desplaçades de les seves llars. La majoria dels desplaçats han perdut els seus mitjans de vida i sovint són rebuts en comunitats ja molt vulnerables³⁶.

La Franja de Sahel està conformada per països com Burkina Faso, que és un dels països més empobrits del món amb un 40% de la seva població vivint en la pobresa³⁷. Burkina Faso és també un país amb un índex de desenvolupament humà dels més baixos del món, concretament el lloc 181 d'un total de 187 països³⁸.

Pel seu baix nivell de desenvolupament, Burkina Faso és molt vulnerable al canvi climàtic i aquesta vulnerabilitat ha anat en ascens en els últims tres anys (segons l'Índex de Gestió del Risc 2016³⁹

Pel seu baix nivell de desenvolupament, Burkina Faso és molt vulnerable al canvi climàtic i aquesta vulnerabilitat ha anat en ascens en els últims tres anys (segons l'Índex de Gestió del Risc 2016³⁹).

©Pablo Tosco/Oxfam Intermón

Nabonswendé Sawadogo

34 anys, de Wapassi, poble de la comuna de Pissila

“

Quan era petit plovia molt. Plovia amb regularitat, però no de forma violenta ni hi havia inundacions. Plovia força durant molts mesos i les nostres collites arribaven a madurar. Però actualment pot arribar a ploure molt i de forma molt ràpida durant un mes i deixar de ploure durant molt de temps, el que provoca que perdem les collites”

©Pablo Tosco/Oxfam Intermón

EL CANVI CLIMÀTIC A BURKINA FASO

El canvi climàtic a Burkina Faso està produint un augment de les temperatures, una reducció de la pluviometria de forma general i una major freqüència i severitat de fenòmens climàtics extrems.⁴⁰

El canvi climàtic ha estat percebut i experimentat per la població de Burkina Faso que pateix dies cada cop més càlids⁴¹. Des de 1975 i fins a inicis d'aquesta dècada, la temperatura del país va augmentar en més de 0,6 ° C; una mitjana de 0,15 ° C per dècada⁴².

El canvi climàtic també es percep per canvis en el volum de les precipitacions. Globalment, les precipitacions a Burkina Faso van disminuir des de 1950 fins a mitjans de 1980, abans de incrementar-se en la dècada de 1990, per tornar a estabilitzar-se durant els següents anys⁴³. Tot i aquesta estabilització, la pluviometria mitjana dels anys recents ha estat inferior respecte a la dels anys anteriors a 1970. Per exemple, entre 1970 fins a inicis d'aquesta dècada es va produir una disminució general de la precipitació mitjana d'aproximadament 15% a 30% depenent de la zona climàtica considerada^{44, 45}.

Alguns estudis associen el canvi climàtic a Burkina Faso a una major incidència i severitat de fenòmens climàtics extrems. De fet, un estudi de la Universitat d'Ouagadougou, assenyala que el nombre de desastres naturals ha augmentat de 50 a 1975 a 200 a 2009⁴⁶. Al 2009, per exemple, a Ouagadougou i zones limítrofes es van registrar durant dos dies, pluges extremes que van afectar a més 150.000 persones i van causar 8 morts, la destrucció de diversos ponts i altres infraestructures, i la inundació de més de 9.300 hectàrees de conreus⁴⁷. Aquest mateix estudi assenyala que és probable que Burkina Faso segueixi experimentant esdeveniments alterns de sequera i excés de pluges en el transcurs dels propers anys a causa del canvi climàtic.

Els impactes del canvi climàtic en l'agricultura i població de Burkina Faso

Noaga Ouèda

52 ays, de Kario, commune de Yalgo

//

//

"Com que hi ha menys pluja que anys enrere, vam patir molt. Abans, no coneixíem la fam, però ara, estem obligats a racionar el "to" (farina) per poder donar-lo als nostres fills "

L'agricultura és un dels sectors més afectats pel canvi climàtic a Burkina Faso. D'acord amb el Programa Mundial d'Aliments, la incidència de sequeres i inundacions ha contribuït a la degradació del sòl mitjançant l'erosió i esgotament de nutrients, amb impacte en la disponibilitat de terra fèrtil.⁴⁸

L'agricultura a l'Àfrica és fonamental per a la seguretat alimentària perquè produeix els aliments que consumeixen les persones i proporciona la font principal de subsistència de la majoria de la població treballadora a l'Àfrica subsahariana. Quan la producció agrícola es veu afectada pel canvi climàtic, els mitjans de vida d'un nombre considerable de les persones empobrides de les zones rurals queden exposats a riscos i s'incrementa la seva vulnerabilitat a la inseguretat alimentària.^{49,50}

Burkina Faso és un d'aquests països d'Àfrica la població veu compromesa la seva subsistència i la seva seguretat alimentària davant fenòmens climàtics extrems: un 80% de la seva població depèn econòmicament de l'agricultura i més del 20% de la seva població està desnodrida.⁵¹

4 LA COMUNITAT INTERNACIONAL, ESPANYA I LA LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC

©Pablo Tosco/Oxfam Intermón

Davant la situació viscuda per països com Burkina Faso, la reacció de la comunitat internacional segueix sent insuficient. Al setembre de 2015, l'Assemblea General de Nacions Unides va aprovar l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible (ODS). Es tracta d'una aposta universal per lluitar de forma integral contra la pobresa, la desigualtat i per un planeta sostenible. La sostenibilitat ambiental està en l'essència d'aquesta agenda que representa el marc global de desenvolupament de referència per als propers quinze anys.

Les fites clau dels ODS associades al canvi climàtic es relacionen, d'una banda, amb el disseny i implementació de polítiques, estratègies i plans nacionals orientats a disminuir les emissions de GEH i així aconseguir reduir l'escalfament global i els efectes del canvi climàtic, i, per l'altra, amb les contribucions financeres dels països desenvolupats per a la mitigació i l'adaptació al canvi climàtic dels països en desenvolupament.⁵²

Malgrat això, els passos que els líders mundials han donat en els dos sentits (com els que es van acordar en l'última cimera del clima a París⁵³) es queden curts davant de la gravetat del fenomen.

Encara es requereix d'un esforç conjunt més gran de totes les parts involucrades (especialment per part dels països desenvolupats i del sector privat), ja que les resolucions de l'Acord de París són clarament insuficients per als països més vulnerables i amenaçats del planeta.⁵⁴

PARÍS: UN BON PAS, PERÒ INSUFICIENT

El 31 d'octubre de 2016 el Acord de París havia estat signat per 192 parts (190 països i la Unió Europea) i ratificat per 87 parts que representen el 62% de les emissions globals.⁵⁶ L'acord signat pivota bàsicament entre dos assumptes:

S'acorda mantenir l'augment de la temperatura en aquest segle molt per sota dels 2 ° C i impulsar els esforços per limitar l'augment de la temperatura fins i tot més, per sota de 1,52 ° C sobre els nivells preindustrials. Malgrat això, els plans nacionals previstos fins ara per reduir emissions (INDCs⁵⁶ per les sigles en anglès-) no seran suficients per evitar un augment de la temperatura global d'entre 2,7 a 3 ° C.⁵⁷

Els països desenvolupats acorden a més, aportar fons per mitigació i adaptació dels països en desenvolupament, propers als 100.000 milions de dòlars anuals a partir del 2020. Entre les debilitats d'aquesta proposta es troba el fet que la mateixa no estableix un objectiu quantitatiu específic per a l'adaptació. En aquest sentit, Oxfam assenyala que aquesta promesa de finançament es queda curta davant del fet que els països en desenvolupament s'enfrontaran costos només d'adaptació d'almenys 520.000 milions de dòlars a l'any al 2050.⁵⁸

El baix compromís amb l'adaptació (per exemple, Oxfam estima que entre 2013-2014 només el 16% dels fons per al canvi climàtic va ser dedicat a l'adaptació⁵⁹) ha suposat a més, que països empobrits com Tanzània o Etiòpia hagin aportat més recursos econòmics per a l'adaptació dels l'ajuda internacional.⁶⁰

Font: Oxfam (2015), Oxfam (juny 2016) i Oxfam (novembre 2016).

©Pablo Tosco/Oxfam Intermón

La resposta d'Espanya a aquesta agenda ha estat realment qüestionable. Darrerament, "ha estat escàs el compromís de les diferents administracions públiques amb la sostenibilitat i la lluita contra el canvi climàtic".⁶¹

La reducció d'emissions de GEH que experimenta des de l'any 2008 al 2013⁶² ha estat més aviat conseqüència de la crisi econòmica i "no d'una aposta decidida per una economia més eficient i sostenible" i per un model productiu i de consum baix en carboni.⁶³ Fins i tot, amb la caiguda del volum d'emissions de GEH derivada de la crisi, Espanya es troba molt lluny de poder acomplir els compromisos acordats en el marc de la Unió Europea.⁶⁴

Adicionalment, és preocupant l'escassíssim esforç que s'està fent per contribuir amb una part justa a la mitigació i adaptació al canvi climàtic dels països més empobrits, com es pot veure en analitzar els compromisos i aportacions d'Espanya a fons multilaterals de lluita contra el canvi climàtic i, en particular, al Fons Verd del Clima. .

ESpanya: SENSE COMPROMÍS CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC

Emissió de GEH: Espanya és el tercer país europeu que més va augmentar les seves emissions de gasos d'efecte hivernacle (17,54%) en el període 1990-2014.⁶⁶ Prenent 1990 com a any base (1990 = 100), l'índex d'emissions GEH a Espanya va arribar a 117,54 al 2014, molt per sobre de l'objectiu marcat per l'Estratègia Europa 2020 (2020 = 80), el que significaria aconseguir al 2020 una reducció del 20% respecte al nivell d'emissions de 1990). Més de la meitat dels estats membres de la UE havien assolit l'objectiu de reduccions al 2014, situant-se en una bona posició de sortida per arribar al nou objectiu plantejat per a l'any 2030 (2030 = 60), és a dir, una reducció del 40% entre 2030 respecte al 1990).

Contribució d'Espanya al Fons Verd del Clima: A l'octubre de 2016 Espanya havia dipositat només 1 milió d'euros (<1%)⁶⁷ dels 120 milions euros compromesos per a la mobilització inicial de recursos [període 2015-2018, equivalent a 160,5 milions de dòlars].⁶⁸ Espanya ha pactat amb el Fons un calendari de desemborsaments molt poc exigent⁶⁹. Segons el qual abans que acabi 2016 haurà d'aportar 1 milió d'euros addicionals i al 2017 uns altres 15 milions d'euros; aquesta darrera quantitat s'ha de consignar en els pressupostos generals de l'Estat 2017, de la mateixa manera que es va fer en els del 2016.⁷⁰ El gruix de l'aportació es retarda més enllà del 2018, pel que al 2019 i 2020 a Espanya se li solaparan els compromisos de la mobilització inicial, amb més els resultants de la nova mobilització de recursos que aprovi la comunitat internacional.

A més, els 160,5 milions de dòlars compromesos per 2015-2018 són una xifra molt inferior al que li correspondria d'acord a la seva quota justa, que Oxfam va estimar en 540 milions de dòlars⁷¹ (gairebé 500 milions d'euros)⁷².

Font: Oxfam Intermón i UNICEF Comitè Espanyol (2016)⁷³ i Oxfam Amèrica (2014).

5 LA CONSTRUCCIÓ DE RESILIÈNCIA, UNA ARMA IMPRESCINDIBLE PER FER FRONT AL CANVI CLIMÀTIC

© Pablo Tosco/Oxfam Intermón

“Oxfam defineix la resiliència com “la capacitat de dones, homes i nens per fer valer els seus drets i millorar el seu estat de benestar malgrat els xocs, les tensions i la incertesa.”⁷⁴

©PABLO TOSCO/OXFAM INTERMÓN

La gran vulnerabilitat i exposició als riscos, juntament amb la creixent intensitat de fenòmens meteorològics, fan que la població més pobre sigui cada vegada més pobre i no tingui temps de recuperar-se davant crisis climàtiques recurrents (que se sumen a més a altres tipus de desastres. vivim avui en un món de riscos nous i canviants, resultat d'unes polítiques injustes i desiguals, com ja s'ha exposat més amunt. Per això, els esforços del desenvolupament han d'integrar aquesta nova realitat, enfrontar-se als riscos i també a les seves causes, així com a la desigualtat de poder que la gent pobre pateix injustament i que els fa vulnerables a

les crisis i incerteses. Es tracta a més d'una inversió coherent per aconseguir un desenvolupament social, econòmic i medi-ambientalment sostenible, és a dir un desenvolupament que no causi o augmenti riscos, tensions i volatilitat.

Construir la resiliència de famílies, comunitats i sistemes es torna fonamental, especialment per a les poblacions vulnerables i exposades, obligades a fer front a xocs climàtics recurrents.⁷⁵ Per a això, són moltes les agències i centres de recerca⁷⁶ en desenvolupament que coincideixen que és necessari construir i enfortir les capacitats

d'absorció (d'alerta, prevenció i resposta immediata davant les crisis), d'adaptació (de canvis proactius i intencionats per adaptar les estructures, polítiques i institucions a aquells desastres coneguts i previsibles) i de transformació (d'eliminar o reduir els factors de risc, la vulnerabilitat i la desigualtat, a més de garantir que es comparteix el risc de forma més equitativa). La resiliència no consisteix únicament en sobreviure en contextos injustos i adaptar al que sorgeixi.

Per contra, implica respostes humanitàries ràpides i eficaces, adaptació al canvi climàtic així com justícia i desenvolupament inclusius.⁷⁷

¹ Romero González y Stoianova (2013), Reforzarse ante las crisis. El papel de la cooperación española en la lucha contra el hambre y la construcción de resiliencia en Mauritania; <http://ibdigital.uib.es/greenstone/collect/cd2/index/assoc/HASH01b1/e6c94b54.dir/10036.pdf>

² Resilience: the big picture – top themes and trends (ODI, 2016) <https://www.odi.org/publications/10446-resilience-big-picture-top-themes-and-trends>

³ El futuro es nuestra elección Marco y Guía de Oxfam para un desarrollo resiliente (Oxfam, 2016) <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/the-future-is-a-choice-the-oxfam-framework-and-guidance-for-resilient-developme-604990>

A Burkina Faso, Oxfam Intermón conjuntament amb altres organitzacions du a terme iniciatives orientades a la construcció de resiliència.

PROJECTE DE RESILIÈNCIA. SEGURETAT ALIMENTÀRIA I NUTRICIONAL DE LES LLARS EMPOBRIDES I MOLT EMPOBRIDES AL NORD CENTRAL I DEL NORD DE BURKINA FASO AFECTATS PER LA CRISI ALIMENTÀRIA DEL 2012 (PRSAN).

Realització: Un consorci integrat per Oxfam Intermón, Christian Aid, ATAD - Aliança d'Assistència i ODE (Oficina de Desenvolupament de les Esglésies Evangèliques).

Objectiu: Contribuir a augmentar la resiliència i la millora de la seguretat alimentària de les persones empobrits i molt empobrits a Burkina Faso alhora que contribueix a la reducció de la vulnerabilitat de les llars i més específicament de les dones. Les accions del consorci tenen com a objectiu restablir la capacitat productiva de les famílies afectades, la construcció de la seva capacitat de recuperació, augmentant el seu potencial econòmic i la reducció de les desigualtats de gènere.

Període: 2013-2017.

Beneficiaris:

Regions	Províncies	Comunitats	total beneficiaris
nord	Passoré	Bagare	567
	Passoré	La-Todin	1104
	Passoré	Samba	1345
centre Nord	Sanmentenga	Pissila	731
	Namentenga	Tougouri	1397
	Sanmentenga	pensa	277
	Namentenga	zeguededguin	370
	Namentenga	Bouroum	1272
	Namentenga	Yalgo	646
	Namentenga	Nagbigou	697
TOTAL			8406

Marc general d'objectius específics esperats:

Objectiu 1: Augment de la capacitat de producció agro-forestal i pastoral de les llars empobrides i molt empobrides. Aquest augment ha de produir-se de manera equitativa entre dones i homes.

Objectiu 2: Augment dels ingressos de llars empobrides i molt empobrides.

Objectiu 3: Millora de l'estat nutricional dels nens de 0-2 anys.

Objectiu 4: Enfortiment de la resiliència de dones, homes i comunitats.

○ Font: Agafat de l'Informe d'avaluació intermèdia del programa

Una avaluació intermèdia del PRSAN⁷⁸ finalitzada el juliol de 2016 troba que més del 90% dels beneficiaris tenen una bona apreciació de la qualitat de les intervencions associades al programa. En particular, declaren la seva satisfacció amb el desenvolupament de capacitats. Les àrees de desenvolupament de la capacitat dels beneficiaris han estat, entre altres, en l'agricultura, la ramaderia i altres activitats generadores d'ingressos.

D'acord amb l'avaluació, el PRSAN ha contribuït a l'increment dels ingressos i de la quantitat d'animals que posseeixen les famílies, a més de a la reducció de l'endeutament com una font d'ingrés alternativa. Prop del 67% de les llars enquestats que van rebre animals i el 75% dels que van rebre llavors van millorar el seu nivell d'ingressos.⁷⁹ I en el cas dels que van

rebre llavors també han vist augmentar el nombre d'animals que posseeixen.⁸⁰ A l'inici del projecte més del 30% de les llars recorrien a l'endeutament com una tercera font d'ingrés. En el moment de tancament de l'avaluació abans esmentada, l'endeutament com a font de finançament d'aquests llars s'havia reduït a 7%.⁸¹

Un altre dels programes en els quals treballa Oxfam Intermón juntament amb altres organitzacions a Burkina Faso és el BRACED.⁸² (Construcció de resiliència i adaptació a les condicions extremes i desastres del clima, per les sigles en anglès) començat fa poc. BRACED es planteja millorar els mitjans de vida de les persones més vulnerables al canvi climàtic a Burkina Faso (31.126 famílies) mitjançant el

desenvolupament d'activitats de creació de capacitats agrícoles i la difusió dels pronòstics del temps i de la informació sobre el clima en els diferents idiomes locals per mitjà de missatges de text, veu i ràdio. S'espera que una major disponibilitat d'informació meteorològica i climàtica millori la capacitat d'implementar estratègies d'adaptació com la diversificació dels cultius, els mercats destí i dels sistemes d'irrigació, entre d'altres. En comptar amb un millor accés a la informació i recursos, les persones que depenen de les activitats agrícoles estaran en millor posició per anticipar i gestionar els potencials efectes negatius del canvi climàtic en les seves vides i les de les seves famílies.⁸³

©Pablo Tosco/Oxfam Intermón

6 PETICIÓ PER ESPANYA: REDUCCIÓ D'EMISSIONS I FINANÇAMENT PER L'ADAPTACIÓ

©PABLO TOSCO/OXFAM INTERMÓN

Tot això ens porta a una conclusió: no hi ha excuses. L'impacte del canvi climàtic es pot reduir controlant les emissions de GEH i invertint en adaptació i mitigació per assegurar que es desenvolupa la resiliència de les poblacions més vulnerables als seus potencials impactes.

Des d'Oxfam Intermón considerem que és fonamental que tots els països redueixin les emissions de carboni i que proporcionin recursos financers per a l'adaptació dels que no ho provoquen. I el nostre govern falla en les dues coses:

Igual que la resta dels governs dels països més poderosos i importants emissors de gasos d'efecte hivernacle, no pren les mesures necessàries davant les greus conseqüències del canvi climàtic. Pel contrari, Espanya és el tercer país europeu que més ha vingut augmentant les seves emissions de

gasos d'efecte hivernacle (GEH) en el transcurs de més de dues dècades. Cal adoptar polítiques actives tendents a descarbonitzar el model energètic i econòmic espanyol, i això implica als sectors del transport, indústria i llars; s'han de determinar objectius vinculants per a tots els sectors, acompanyant-se si cal d'incentius fiscals que facilitin la transició energètica.

I a l'hora de contribuir amb fons, el compromís del nostre govern és irrisori, i tampoc compleix, ja que els fons aportats no arriben a dia d'avui ni a l'1%

del compromès per 2015-2018. Segons les nostres estimacions, la quota justa que Espanya hauria d'assumir és de 500 milions d'euros per a aquest període. Aquesta contribució ha separat-se del pressupost d'AOD (Ajuda Oficial al desenvolupament), i ha d'estar deslligada d'interessos comercials i geoestratègics.tampoco.

És vital un canvi urgent en l'actuació d'Espanya davant d'aquest assumpte. El nostre govern no pot seguir mirant a un altre costat i nosaltres tampoc.

© Pablo Tosco/Oxfam Intermón

Pascaline és una dona agricultora d'un dels països més empobrits del món, Burkina Faso.

És un nom propi entre els milions de persones que pateixen les conseqüències del canvi climàtic en les seves vides. És una entre els 3.600 milions de persones més empobrides del planeta que són només responsables del 10% del total de les emissions mundials de CO2 atribuïdes al consum individual, però que en pateixen les conseqüències més dramàtiques. Però en un món en què la desigualtat extrema està fora de control i les regles es fan per a una minoria que acumula riquesa i poder, té escasses possibilitats de fer-se sentir. L'exclusió política de les persones més empobrides enfront del canvi climàtic significa una greu injustícia tant pel fet de no poder fer valer els seus drets com pel de no poder protegir-se davant un problema la responsabilitat principal la tenen altres.

©PABLO TOSCO/OXFAM INTERMÓN

Pascaline Sawadogo

59 años, de Nioko, commune de Pissila (1.327hab)

7 fills i viu amb 15 persones.

Pascaline és una mare de família de 59 anys que viu a Nioko, un petit poble rural de la commune de Pissila, a la regió del centre-nord de Burkina Faso.

Nascuda en una família d'agricultors, Pascaline dedica els seus dies a treballar al camp. Ho va aprendre tot dels seus pares

i ara és ella qui tira endavant la seva família amb aquells aprenentatges. Encara que li hauria agradat, no va anar a l'escola perquè els seus pares la van comprometre per casar-se quan tan sols era una nena. En la seva època, les nenes no eren admeses a l'escola

En aquesta temporada, al mes de setembre, destina les seves hores a collir les mongetes que ja han madurat, i ho fa conscient que si espera una mica més, l'aigua de la rosada podria podrir les llavors que ja han madurat i fer malbé els cultius. En els últims anys, el temps ha canviat molt al seu poble. Diu que hi ha més sequera que abans "Els moments de sequera superen els moments d'humitat. Al començament de la temporada de pluges no vam tenir molta pluja. I resulta que ara cauen les grans pluges ". Plou menys però més intensament. Per poder fer front a aquest clima tan canviant, Pascaline rep llavors seleccionades de cicle curt que li permeten poder collir els seus cultius a temps, abans que es facin malbé per culpa del temps: "Aquestes llavors seleccionades són molt beneficioses per a nosaltres.

Quan les utilitzem, els nostres cultius són millors. Hem tingut llavors seleccionades, hem tingut material de treball: una pala, un pic, un rasclet ".

Els seus conreus són el que li permet seguir endavant. Pascaline rep també suport dels seus set fills, que van migrar a Costa d'Ivori per buscar una vida millor. Han pogut refer les seves vides i envien diners a la seva mare i als germans que segueixen residint a Nioko..

NOTES

¹ Hillier y Castillo (2013), Ningún accidente, resiliencia y desigualdad ante el riesgo, Oxfam, pág.2; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp172-no-accident-resilience-inequality-of-risk-210513-es_1_0.pdf

² Véase Oxfam 2015, Que coman carbón, Por qué el G7 debe dejar de quemar carbón para luchar contra el cambio climático y el hambre, pág. 3; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp204-que-coman-carbon-g7-060615-summ-es.pdf

³ Kahn y Thompson, El estado de la Tierra visto en cuatro tendencias del clima, En el Día de la Tierra, cuatro tendencias climáticas revelan lo que está sucediendo en nuestro clima cambiante; <https://www.scientificamerican.com/espanol/noticias/el-esta-do-de-la-tierra-visto-en-cuatro-tendencias-del-clima/>

⁴ Véase, por ejemplo, IPCC (2014), CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas; http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg2/ar5_wgll_spm_es.pdf

⁵ IPCC (2014), CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas, pág.4; http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg2/ar5_wgll_spm_es.pdf

⁶ De acuerdo con el IPCC (2014), CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas, pág. 5, el riesgo resulta de la interacción de la vulnerabilidad, la exposición y el peligro.

⁷ Global Climate Risk Index 2016, Who Suffers Most From Extreme Weather Events?, Weather-related Loss Events in 2014 and 1995 to 2014, pág.5; <https://germanwatch.org/fr/download/13503.pdf>

⁸ Oxfam (2015), La desigualdad extrema de las emisiones de carbono, Por qué el acuerdo sobre el clima de París debe anteponer los intereses de las personas más pobres, vulnerables y que generan menos emisiones de carbono, pág.1; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-extreme-car-bon-inequality-021215-es.pdf

⁹ Oxfam (2015), "La desigualdad extrema de las emisiones de carbono, Por qué el acuerdo sobre el clima de París debe anteponer los intereses de las personas más pobres, vulnerables y que generan menos emisiones de carbono", pág.9; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-extreme-car-bon-inequality-021215-es.pdf

¹⁰ Oxfam (2015), "La desigualdad extrema de las emisiones de carbono, Por qué el acuerdo sobre el clima de París debe anteponer los intereses de las personas más pobres, vulnerables y que generan menos emisiones de carbono", pág.2; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-extreme-car-bon-inequality-021215-es.pdf

¹¹ Hillier y Castillo (2013), Ningún accidente, resiliencia y desigualdad ante el riesgo, Oxfam; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp172-no-accident-resilience-inequality-of-risk-210513-es_1_0.pdf

¹² Global Climate Risk Index 2016, Who Suffers Most From Extreme Weather Events? Weather-related Loss Events in 2014 and 1995 to 2014, pág.5; <https://germanwatch.org/fr/download/13503.pdf>

¹³ Programa Mundial de Alimentos (2009), El hambre y el Cambio Climático, pág.1; <http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/communications/wfp227967.pdf>

¹⁴ IPCC (2014), CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas, págs.6-8; http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg2/ar5_wgll_spm_es.pdf

¹⁵ Norwegian Refugee Council and Internal Displacement Monitoring Centre (2015), Global Estimates 2015, People displaced by disasters, pág. 8; <http://www.internal-displacement.org/assets/library/Media/201507-globalEstimates-2015/20150713-global-estimates-2015-en-v1.pdf>

¹⁶ La Met Office y Programa Mundial de Alimentos (2014) citando a Parry et al., 2009; Nelson et al., 2009 en Climate impacts on food security and nutrition A review of existing knowledge, A review of existing knowledge pág. 5; <https://www.wfp.org/content/climate-impacts-food-security-and-nutrition-review-existing-knowledge>

¹⁷ La Met Office y Programa Mundial de Alimentos (2014) mostrando un gráfico de Nelson et al., 2009 en Climate impacts on food security and nutrition A review of existing knowledge, A review of existing knowledge pág. 5; <https://www.wfp.org/content/climate-impacts-food-security-and-nutrition-review-existing-knowledge>

¹⁸ Hillier y Castillo (2013), Ningún accidente, resiliencia y desigualdad ante el riesgo, Oxfam; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp172-no-accident-resilience-inequality-of-risk-210513-es_1_0.pdf

¹⁹ Oxfam (2015), La desigualdad extrema de las emisiones de carbono, Por qué el acuerdo sobre el clima de París debe anteponer los intereses de las personas más pobres, vulnerables y que generan menos emisiones de carbono, pág.1; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-extreme-car-bon-inequality-021215-es.pdf

²⁰ La huella de carbono se conoce como «la totalidad de gases de efecto invernadero (GEI) emitidos por efecto directo o indirecto de un individuo, organización, evento o producto».

²¹ Oxfam (2015), La desigualdad extrema de las emisiones de carbono, Por qué el acuerdo sobre el clima de París debe anteponer los intereses de las personas más pobres, vulnerables y que generan menos emisiones de carbono, pág.1; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-extreme-car-bon-inequality-021215-es.pdf

²² El IPCC (2014), CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas, pág. 5, la define como la "propensión o predisposición a ser afectado negativamente. La vulnerabilidad comprende una variedad de conceptos y elementos que incluyen la sensibilidad o susceptibilidad al daño y la falta de capacidad de respuesta y adaptación."

²³ IPCC (2014) CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas, pág. 5, la define como la "presencia de personas; medios de subsistencia; especies o ecosistemas; funciones, servicios y recursos ambientales; infraestructura; o activos económicos, sociales o culturales en lugares y entornos que podrían verse afectados negativamente."

³⁴ IPCC (2014) CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas, pág. 5, lo define como la "aumentación potencial de un suceso o tendencia física de origen natural o humano, o un impacto físico, que puede causar pérdidas de vidas, lesiones u otros efectos negativos sobre la salud, así como daños y pérdidas en propiedades, infraestructuras, medios de subsistencia, prestaciones de servicios, ecosistemas y recursos ambientales."

²⁵ IPCC (2014), CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas, pág.5; http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg2/ar5_wgll_spm_es.pdf

²⁶ <https://maplecroft.com/portfolio/new-analysis/2014/10/29/climate-change-and-lack-food-security-multiply-risks-conflict-and-civil-unrest-32-countries-maplecroft/>

Última consulta hecha el 31 de octubre de 2016.

²⁷ Según estimaciones hechas a partir de datos de 2013. Véase: <https://ourworldindata.org/world-poverty/#poverty-by-world-regions-in-absolute-numbers>

Última consulta hecha el 31 de octubre de 2016.

²⁸ IPCC (2014), CAMBIO CLIMÁTICO 2014, Impactos, adaptación y vulnerabilidad, Resumen para responsables de políticas, pág.6; http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg2/ar5_wgll_spm_es.pdf

²⁹ Véase por ejemplo a Winnik Yavinsky, Rachel (2012), Women More Vulnerable Than Men to Climate Change; <http://www.prb.org/Publications/Articles/2012/women-vulnerable-climate-change.aspx>

³⁰ <http://lt.reuters.com/article/worldNews/idLTAKCN-OHJ13920140924>

³¹ Un informe confirma esta afirmación. Véase : La Met Office y el Programa Mundial de Alimentos (2014) citando a Neumayer and Pluemper, 2007; en Climate impacts on food security and nutrition A review of existing knowledge, A review of existing knowledge pág.11; <http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/communications/wfp227967.pdf>

³² Véase por ejemplo a Fuentes-Nieva, Ricardo y Nick Galasso (2014), Working for the few, Political capture and economic inequality, y a Oxfam (2015), Capítulo 2 en Privilegios que niegan derechos.

³³ Un estudio conducido por Transparencia Internacional en 2015 analizando la práctica de lobby y los intentos de regularlo en 19 países europeos y tres instituciones de la UE alerta sobre "prácticas de lobby problemáticas en una gran variedad de industrias y sectores en Europa, tales como el alcohol, el tabaco, la industria automotriz, la energía, las finanzas o la industria farmacéutica". Véase Mulcahy, Suzanne (2015), El lobby en Europa, Influencia encubierta, acceso privilegiado, Transparencia Internacional.

³⁴ Véase Oxfam (2015), La desigualdad extrema de las emisiones de carbono, Por qué el acuerdo sobre el clima de París debe anteponer los intereses de las personas más pobres, vulnerables y que generan menos emisiones de carbono, pág.12; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-extreme-carbon-inequality-021215-es.pdf

³⁵ La zona denominada Sahel (palabra árabe que significa "borde o costa") es una región geográfica y climática del continente africano que limita al norte con el desierto del Sáhara, al sur con las sabanas y selvas del golfo de Guinea y de África Central, al oeste con el océano Atlántico y al este con el Nilo Blanco. Tiene una extensión aproximada de 4.000.000 km² habitados por millones de personas que sufren las consecuencias de la escasez de alimentos. El Sur de Mauritania, Senegal, Mali, Burkina Faso, Níger, norte de Nigeria y Camerún, así como Chad, Sudán y Eritrea conforman la Franja del Sahel; <https://accionhumanitaria.wordpress.com/casos-practicos/crisis-actual-de-sahel-existe-solucion/que-es-el-sahel/>

³⁶ Últimos datos publicados por OCHA para el momento de publicación de este informe. Véase OCHA (2015), Sahel a call for humanitarian aid responding to the needs of people affected by crises in the Sahel in 2016, https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/sahel_hrp_2016_-_en_5.pdf

<http://www.unocha.org/sahel/about-sahel> (Última consulta hecha el 31 de octubre de 2016)

³⁷ Según estimaciones del Banco Mundial; <http://datos.bancomundial.org/indicador/SI.POV.NAHC?locations=BF>

Última consulta hecha el 31 de octubre de 2016.

³⁸ Según el Índice de Desarrollo Humano 2014, Burkina Faso ocupa el puesto 181 de 187; <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-summary-es.pdf>

³⁹ Véase Index for risk management 2016 pág.8; <http://reliefweb.int/report/world/index-risk-management-results-2016>

⁴⁰ Romero González, Belemvire y Saulière (2011), Cambio climático y mujeres agricultoras de Burkina Faso, Impacto, políticas y prácticas de adaptación, Informe de Investigación de Oxfam; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/rr-climate-change-women-farmers-burkina-130711-es_3.pdf

⁴¹ Université de Ouagadougou (2012), Changements climatiques et vulnérabilité sociale au Burkina: approche interdisciplinaire des impacts et des mesures d'adaptation sur des populations vulnérables, págs. 3-4.

⁴² Université de Ouagadougou (2011), Evaluation des risques et de la vulnérabilité aux changements climatiques, pág. 17.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Se identifican tres zonas climáticas en Burkina Faso: la región de Sudán, la región sudanosaheliana y la región del Sahel.

⁴⁵ Université de Ouagadougou (2012), Changements climatiques et vulnérabilité sociale au Burkina: approche interdisciplinaire des impacts et des mesures d'adaptation sur des populations vulnérables, pág. 5.

⁴⁶ Université de Ouagadougou (2012), Changements climatiques et vulnérabilité sociale au Burkina: approche interdisciplinaire des impacts et des mesures d'adaptation sur des populations vulnérables, pág. 6.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ <https://www.wfp.org/countries/burkina-faso>

Última consulta hecha el 31 de octubre de 2016.

⁴⁹ Sobre este concepto, véase La Met Office y Programa Mundial de Alimentos (2014), Climate impacts on food security and nutrition A review of existing knowledge, A review of existing knowledge pág. 5; <https://www.wfp.org/content/climate-impacts-food-security-and-nutrition-review-existing-knowledge>

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Véase el Índice Global del Hambre, 2016; <http://ghi.ifpri.org/countries/BFA/>

⁵² Véase: Oxfam Intermón en colaboración con UNICEF Comité Español (2015), "España frente a los retos de La Agenda de Desarrollo Sostenible"; <https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/EspanaRetosDesarrolloSostenible.pdf>

⁵³ https://es.wikipedia.org/wiki/Conferencia_de_las_Naciones Unidas_sobre_Cambio_Clim%C3%A1tico_2015

⁵⁴ <https://www.oxfam.org/es/sala-de-prensa/notas-de-prensa/2016-04-22/la-firma-del-acuerdo-sobre-el-clima-de-paris-debe>

⁵⁵ Véase: <http://cait.wri.org/indc/#/ratification>

Última consulta hecha el 31 de octubre de 2016.

⁵⁶ Intended Nationally Determined Contributions (INDCs). Véase: <http://cait.wri.org/indc/#/>

⁵⁷ Pearl-Martínez y Gore (2016), Feeding climate change. What the Paris Agreement means for food and beverage companies, pág. 2, Oxfam; <https://www.oxfam.org/en/research/feeding-climate-change>

⁵⁸ Pearl-Martínez y Gore (2016), Feeding climate change. What the Paris Agreement means for food and beverage companies, pág. 3, Oxfam; <https://www.oxfam.org/en/research/feeding-climate-change>

⁵⁹ Oxfam (2016), Climate Finance Shadow Report 2016, Lifting the lid on progress towards the \$100 billion commitment. https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp-climate-finance-shadow-report-031116-en.pdf

⁶⁰ Oxfam (2015), Game-changers in the Paris climate deal: What is needed to ensure a new agreement helps those on the front lines of climate change, pág.4; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-game-changers-paris-climate-deal-251115-en.pdf

⁶¹ Véase: Oxfam Intermón en colaboración con UNICEF Comité Español (2015), España frente a los retos de La Agenda de Desarrollo Sostenible, pág.5; <https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/EspanaRetosDesarrolloSostenible.pdf>

⁶² <http://www.ine.es/prensa/np940.pdf> Véase también: Rejón (2016), Las emisiones de CO2 vuelven a subir en España por primera vez desde la crisis; http://www.eldiario.es/sociedad/Espana-umenta-emisiones-invernadero-Europa_0_455305070.html

⁶³ Véase: Oxfam Intermón en colaboración con UNICEF Comité Español (2015), España frente a los retos de La Agenda de Desarrollo Sostenible, pág. 5; <https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/EspanaRetosDesarrolloSostenible.pdf>

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_30&plugin=1

⁶⁶ Ibid

⁶⁷ https://www.greenclimate.fund/documents/20182/24868/Status_of_Pledges.pdf/ee538d3-2987-4659-8c7c-5566ed6a-fd19

⁶⁸ <http://www.greenclimate.fund/partners/contributors/resources-mobilized>

⁶⁹ http://www.greenclimate.fund/documents/20182/161522/2016_Spain.pdf/09bacf3f-eb64-4b0e-bcf5-0d71c2072b48

⁷⁰ http://www.sepg.pap.minhap.gob.es/Presup/PGE2016Ley/MaestroDocumentos/PGE-ROM/doc/2/1/1/2/2/21/N_16_E_V_1_101_1_1_2_2_127_1_2.PDF Ver pág. 12.

⁷¹ <http://politicsofpoverty.oxfamamerica.org/2014/06/talking-dollars-cents-big-questions-green-climate-fund/>

⁷² Según tipo de cambio de 27 de octubre de 2016.

⁷³ Véase: Oxfam Intermón y UNICEF Comité Español (2016), Un año de agenda 2030 en España, Mucho por hacer, pág. 11; https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/Informe_UnA%3B1oAgenda2030enEspana%3B1a_MuchoPorHacer.pdf

⁷⁴ Hillier y Castillo (2013), Ningún accidente, resiliencia y desigualdad ante el riesgo, Oxfam, pág. 9; https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp172-no-accident-resilience-inequality-of-risk-210513-es_1_0.pdf

⁷⁵ Romero González y Stoianova (2013), Reforzarse ante las crisis. El papel de la cooperación española en la lucha contra el hambre y la construcción de resiliencia en Mauritania; <http://ibdigital.uib.es/greenstone/collect/cd2/index/assoc/HASH01b1/e6c94b54.dir/0036.pdf>

⁷⁶ Resilience: the big picture - top themes and trends (ODI, 2016) <https://www.odi.org/publications/10446-resilience-big-picture-top-themes-and-trends>

⁷⁷ El futuro es nuestra elección Marco y Guía de Oxfam para un desarrollo resiliente (Oxfam, 2016) <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/the-future-is-a-choice-the-oxfam-framework-and-guidance-for-resilient-development-604990>

⁷⁸ A través de una encuesta a una muestra de hogares beneficiarios, entrevistas y grupos focales con los beneficiarios.

⁷⁹ Centre d'Etudes et de Recherche en Population Environnement et Santé (2016), Evaluation à mi-parcours du Projet de Résilience, Sécurité Alimentaire et Nutritionnelle des ménages pauvres et très pauvres dans les Régions du Nord et du Centre Nord affectés par la crise alimentaire de 2012.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

⁸² Building Resilience and Adaptation to Climate Extremes and Disasters.

⁸³ Véase el siguiente link para más información: <http://www.bra-ced.org/>

